

Digital Democracy Centre undersøger: Danskernes brug af de sociale medier som nyhedskilder og deres syn på fake news og disinformation

Lorenzen, Mia Stenbro; de Vreese, Claes Holger; Dalen, Arjen van

DOI:
10.21996/tnnx-je71

Publication date:
2023

Document version:
Forlagets udgivne version

Citation for published version (APA):
Lorenzen, M. S., de Vreese, C. H., & Dalen, A. V. (2023). *Digital Democracy Centre undersøger: Danskernes brug af de sociale medier som nyhedskilder: og deres syn på fake news og disinformation*. Syddansk Universitet. <https://doi.org/10.21996/tnnx-je71>

Go to publication entry in University of Southern Denmark's Research Portal

Terms of use

This work is brought to you by the University of Southern Denmark.
Unless otherwise specified it has been shared according to the terms for self-archiving.
If no other license is stated, these terms apply:

- You may download this work for personal use only.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying this open access version

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details and we will investigate your claim.
Please direct all enquiries to puresupport@bib.sdu.dk

Digital Democracy Centre
Det Samfundsvidenskabelige Fakultet
Syddansk Universitet

sdu.dk/DDC

Digital Democracy Centre undersøger

Danskernes brug af de sociale medier som nyhedskilder

og deres syn på fake news og disinformation

Af Mia Stenbro Lorenzen

DDC undersøger:
Danskernes brug af de sociale medier som nyhedskilder

April 2023

Forfattere

Mia Stenbro Lorenzen
Videnskabelig assistent, Digital Democracy Centre, SDU
miast@sam.sdu.dk

Claes de Vreese
Professor, centerleder ved Digital Democracy Centre, SDU
c.h.devreese@uva.nl

Arjen van Dalen
Professor MSO, Center for Journalistik, SDU
avd@sam.sdu.dk

Om DDC

Digital Democracy Centre (DDC) er et forskningscenter ved Syddansk Universitet, som beskæftiger sig med, hvordan digitalisering, algoritmer og AI påvirker centrale aktører i den demokratiske proces. Centeret er tværdisciplinært og kombinerer forskningsområder såsom datalogi, jura, statskundskab, økonomi og journalistik.

Om CDAI-projektet

Rapporten her er den anden udgivelse i forbindelse med 'Citizens, Digitalisation, and AI (CDAI)'-projektet ved Digital Democracy Centre (DDC) på Syddansk Universitet. Rapporten og CDAI-projektet er finansieret af DDC og udarbejdet af Mia Stenbro Lorenzen, videnskabelig assistent ved DDC, Claes de Vreese, professor og centerleder ved DDC samt Arjen van Dalen, professor MSO ved Center for Journalistik, SDU.

Appendiks

Appendiks til rapporten kan tilgås her: <https://doi.org/10.21996/p9yb-9v28>

DDC-rapporter

Rapport 01: ['Danskernes digitale forståelse, digitale kompetencer og digitale forståelse – og deres tillid til algoritmer'](#)

Rapport 02: ['Danskernes brug af de sociale medier som nyhedskilder – og deres syn på fake news og disinformation'](#)

Indhold

Figuroversigt	4
Introduktion.....	5
Data og metode.....	6
Måling af nyhedskilder, digital forståelse, digitale kompetencer og digital adfærd.....	6
Rapportens hovedkonklusioner	7
Danskernes brug af de sociale medier som nyhedskilder	9
For hvem er de sociale medier den eneste primære nyhedskilde?	10
Demografiske forskelle i brugen af de sociale medier som nyhedskilder	11
Hvilke implikationer har brugen af sociale medier som nyhedskilder?	12
Sammenhæng mellem digital forståelse, digitale kompetencer, digital adfærd og brug af de sociale medier som nyhedskilder	13
Hvilke sociale medier benytter danskerne som nyhedskilder?.....	15
Sammenhæng mellem digital forståelse, digitale kompetencer, digital adfærd og brug af de forskellige sociale medier som nyhedskilder	15
Holdninger til fake news og disinformation	18
Referencer	20

Figuroversigt

Figur 1: Andel respondenter, der benytter den pågældende nyhedskilde flere gange ugentligt.....	9
Figur 2: Brug af de sociale medier som nyhedskilder flere gange ugentligt	9
Figur 3: Brug af SoMe-nyhedskilder som de eneste nyhedskilder, der benyttes flere gange ugentligt	10
Figur 4: Sammenhæng mellem køn og brug af de sociale medier som nyhedskilder flere gange ugentligt ..	11
Figur 5: Sammenhæng mellem generation og brug af de sociale medier som nyhedskilder flere gange ugentligt.....	11
Figur 6: Sammenhæng mellem digital forståelse og brug af de sociale medier som nyhedskilder flere gange ugentligt.....	13
Figur 7: Sammenhæng mellem digitale kompetencer og brug af de sociale medier som nyhedskilder flere gange ugentligt.....	13
Figur 8: Sammenhæng mellem digital adfærd og brug af de sociale medier som nyhedskilder flere gange ugentligt.....	14
Figur 9: Andel af danskerne, der benytter følgende medier som nyhedskilder flere gange ugentligt	15
Figur 10: Gennemsnitlig digital forståelse på en skala fra 0-1 fordelt på de forskellige SoMe-nyhedskilder .	16
Figur 11: Gennemsnitlige digitale kompetencer på en skala fra 1-7 fordelt på de forskellige SoMe-nyhedskilder	16
Figur 12: Gennemsnitlig digital adfærd på en skala fra 1-4 fordelt på de forskellige SoMe-nyhedskilder	17
Figur 13: Enighed i, at fake news og disinformation er en udfordring for det danske demokrati.....	18
Figur 14: Sammenhæng mellem digitale kompetencer og enighed i, at fake news og disinformation udgør en udfordring for demokratiet	19
Figur 15: Sammenhæng mellem digital adfærd og enighed i, at fake news og disinformation udgør en udfordring for demokratiet	19

Introduktion

I denne anden rapport fra projektet 'Citizens, Digitalisation, and AI (CDAI)' rettes blikket mod danskernes nyhedsvaner, og mere specifikt deres brug af sociale medier som nyhedskilder samt deres bekymringer for fake news og disinformation. Der er flere årsager til dette fokus. For det første er der igennem de seneste årtier sket en i forandring i befolkningens nyhedskilder, idet sociale medier og øvrige onlinemedier har vundet frem som populære konkurrenter til de traditionelle nyhedsmedier (TV, radio og trykte aviser). Analyser viser i overensstemmelse hermed, at 2022 var det første år, hvor der i Danmark blev brugt mere tid på de nye end på de traditionelle medier (DR Medieforskning 2023). Adspredelsen af medielandskabet og fragmenteringen af medieforbruget har gjort, at danskerne ikke længere samles om public service-medier, hvilket blandt andet skyldes, at tilgængeligheden af kommercielle medier, alternative medier og udenlandske nyhedsmedier i dag er større end nogensinde før (Newman et al. 2022).

For det andet skyldes interessen, at der i forlængelse heraf eksisterer en bekymring for, at udbredelsen af sociale medier og adspredelsen i medielandskabet kan føre til en større polarisering i nyhedsforbruget (Flaxman et al. 2013, Fletcher et al. 2020). I litteraturen tales der i forbindelse med denne personalisering i nyhedsforbruget om '*selektiv eksponering*' og '*mediepolarisering*' som demokratiske problemer. Her hævdes det blandt andet, at forskelle i de forskellige nyhedsmediers vinkling og udlægning af nyheder kan medføre, at forskellige grupper i befolkningen dels har forskellig viden om og dels forskellig forståelse for, hvad der rører sig i samfundet, hvis de primært konfronteres med (nyheds)indhold, der stemmer overens med egne forudopfattelser. Det frygtes, at dette kan udfordre samfundets sammenhængskraft og føre til social og politisk polarisering (Sunstein 2002, Sunstein 2006, Stroud 2010, Flaxman et al. 2016). I tillæg hertil advarer kritikere i amerikanske sammenhænge mod, at brug af sociale medier som nyhedskilder kan føre til udvikling af '*filterbobler*' (Pariser 2011, Bakshy et al. 2015).

Omvendt tyder en del af forskningslitteraturen på, at brugen af de sociale medier kan føre til, at folk præsenteres for (nyheds)indhold, som de ellers ikke ville have opsøgt eller være stødt på (Fletcher & Nielsen 2018, Zuiderveen Borgesius et al. 2016). I tillæg hertil argumenteres der for, at selektiv eksponering ikke er et nyt fænomen, der er opstået i takt med udbredelsen af de sociale medier og adspredelsen i medielandskabet, men at folk til alle tider har tilvalgt indhold, der stemmer overens med deres egne overbevisninger (Zuiderveen Borgesius et al. 2016).

I forlængelse af ovenstående er det således relevant at kortlægge danskernes brug af de sociale medier som nyhedskilder, herunder at opnå indsigt i, hvilke grupper der afstår fra at benytte de sociale medier som nyhedskilder. I tillæg hertil undersøger rapporten, om der er sammenhæng mellem danskernes brug af de sociale medier som nyhedskilder og deres bekymringer for fake news og disinformation. Derudover undersøges det, om der er sammenhænge mellem henholdsvis folks digitale forståelse, digitale kompetencer og digitale adfærd, og så brugen af sociale medier som nyhedskilder. Sidstnævnte fokus skal ses som en forlængelse af den første rapport fra CDAI-projektet '*Danskernes digitale kompetencer, digitale forståelse og digitale adfærd*' (Lorenzen 2023), hvorigennem der påvises betydelige uligheder i danskernes digitale forståelse, digitale kompetencer og digitale sikkerhedsadfærd. Det vil således undersøges, om de forskelle i danskernes digitale forståelses- og kompetenceniveauer, samt den ulighed i danskernes digitale sikkerhedsadfærd, som påvises i den første CDAI-rapport (Lorenzen 2023), har sammenhæng med folks nyhedsvaner og synet på fake news og disinformation.

Data og metode

Rapporten bygger på data indsamlet via en online-spørgeskemaundersøgelse gennemført af analyseinstituttet Epinion i perioden fra d. 7.-24. juni 2022. Spørgeskemaet bestod af en række spørgsmål og spørgebatterier omhandlende digital forståelse, digitale kompetencer, digital adfærd, brug af digitale tjenester, nyhedsvaner, politisk overbevisning samt syn på algoritmer, fake news og disinformation¹. Undersøgelsens gennemførelsesrate var 81 %. I rapportens datagrundlag inkluderes kun fuldt besvarede spørgeskemaer. Der indgår således besvarelser fra 1337 medlemmer af Epinions onlinebrugerpanel i alderen 18-92 år. Enkelte af rapportens analyser vil dog indebære færre personer, da folk, der har svaret 'Ved ikke', i nogle tilfælde er frasorterede. Data er vægtet således, at analyserne er repræsentative for den voksne danske befolkning, hvad angår køn, alder og region. I rapporten opfattes p-værdier under 0,05 som udtryk for signifikante sammenhænge. De metoder, der ligger til grund for rapportens analyser, forklares nærmere i afsnit 1.1 i appendiks til rapporten.

Appendiks til rapporten kan tilgås her: <https://doi.org/10.21996/p9yb-9v28>

Måling af nyhedskilder, digital forståelse, digitale kompetencer og digital adfærd

I rapporten ønskes det at undersøge danskernes *primære* nyhedskilder og ikke blot nyhedskilder, der benyttes lejlighedsvist. Derfor fokuseres der i rapporten kun på de nyhedskilder, respondenterne benytter dagligt eller flere gange ugentligt.

Centralt for den første rapport såvel som denne anden rapport fra CDAI-projektet er begreberne digital forståelse, digitale kompetencer og digital adfærd. Med '*digital forståelse*' menes i hvilket omfang at danskerne har forståelse for forskellige digitale tjenester og løsninger. Med '*digitale kompetencer*' menes, hvorvidt danskerne er i stand til at benytte forskellige digitale tjenester og løsninger. Begreberne afdækker således forskellige aspekter af danskernes digitale kyndighed. Begrebet '*digital adfærd*' afdækker derimod, hvor (u)sikkert danskerne begår sig online. De tre forhold måles i den første CDAI-rapport såvel som denne anden rapport gennem henholdsvis *formative* og *refleksive* indeks².

Digital forståelse måles på en skala fra 0 - 1, da dette indeks er konstrueret ud fra en række binære vidensspørgsmål. Digitale kompetencer måles på en skala fra 1-7, da dette indeks bygger på en række Likert-skalerede spørgsmål, hvor respondenterne er blevet om at vurdere deres grad af enighed i forskellige udsagn på en skala fra 1 til 7. Digital adfærd måles på en skala fra 1-4, da indekset er konstrueret ud fra en række spørgsmål, hvor respondenterne er blevet bedt om at vurdere, om de 1) altid, 2) ofte, 3) sjældent eller 4) aldrig gør sig forskellige digitale sikkerhedsforanstaltninger. Forud for flere af rapportens analyser er de tre indeks omkodet til tertiler, det vil sige tredjedele, for på bedre og mere overskuelig vis at kunne undersøge sammenhængene mellem disse og rapportens øvrige variable.

¹ De spørgsmål fra CDAI-spørgeskemaet, som ligger til grund for rapporten, ses ved tabel 13 i appendikset.

Det fulde spørgeskema ses i appendikset fra den første CDAI-rapport her: <https://doi.org/10.21996/vbvr-j851>

² En fuld beskrivelse af indekstrukturen, samt et overblik over, hvilke variable der indgår i de forskellige indeks, kan ses i afsnit 1.2 i rapportens appendiks.

Rapportens hovedkonklusioner

Rapporten er den anden rapport fra forskningsprojektet 'Citizens, digitalisation, and AI (CDAI)' ved Digital Democracy Centre på Syddansk Universitet. Rapportens analyser baseres på repræsentative spørgeskemadata om den voksne danske befolkning.

Rapportens formål har været at undersøge danskernes brug af de sociale medier som nyhedskilder samt deres syn på fake news og disinformation – herunder, hvordan dette varierer alt efter demografi, digitale kompetencer, digital forståelse og digital adfærd. I rapporten fokuseres der på danskernes *primære* nyhedskilder, hvilket defineres som nyhedskilder, der benyttes flere gange ugentligt.

De sociale medier er blandt de mest populære nyhedskilder i Danmark

Rapporten viser, at henholdsvis 59 og 57 % af danskerne benytter sig af 'andre brugeres statusopdateringer på sociale medier' eller 'nyhedsartikler delt på sociale medier' som nyhedskilder flere gange ugentligt. Sammenlagt angiver 68 %, at de benytter de sociale medier som én af deres primære nyhedskilder, hvilket gør dette til en af de næstmest udbredte nyhedskilder sammen med nyhedshjemmesider, som 68 % af respondenterne ligeledes angiver at benytte som nyhedskilder flere gange ugentligt. Den mest udbredte nyhedskilde er dog TV, som 73 % af danskerne benytter flere gange ugentligt. Rapporten viser yderligere, at hele 62 % af respondenterne flere gange ugentligt benytter Facebook som nyhedskilde, hvilket gør Facebook til den absolut mest populære SoMe-nyhedskilde. Der kan potentielt være demokratiske udfordringer forbundet med danskernes omfattende brug af de sociale medier som nyhedskilder – særligt ved brug af andre brugeres statusopdateringer. Det skyldes, at der herved er en øget risiko for at støde på fake news, disinformation og indhold, som ikke er journalistisk kvalitetssikret eller faktatjekket. Et andet problem herved kan være, at grænserne mellem nyhedsmedier og underholdningsmedier udviskes, hvilket kan give anledning til bekymring for, om nyhedsmedierne vil udvikles i en retning, hvor sensationelle og kontroversielle historier vægtes højere end konstruktiv journalistik, når nyhedsindholdet således skal kæmpe om brugernes opmærksomhed side om side med underholdningsindhold.

Nyheder gennem sociale medier som et supplement, snarere end en erstatning

Rapportens analyser viser desuden, at selvom 68 % af danskerne har de sociale medier som én af deres primære nyhedskilder, er det blot 4 % af danskerne, for hvem de sociale medier er deres eneste primære nyhedskilde. For langt de fleste danskere er de sociale medier således et supplement til snarere end en egentlig erstatning for nyhedsmediernes eget indhold. Alligevel vidner den omfattende brug af de sociale medier om en ny måde at holde sig opdateret og tilgå nyhedsindhold på, hvor nyhederne finder brugerne, snarere end at brugerne aktivt opsøger nyhedsindholdet.

Især kvinder og unge benytter de sociale medier som nyhedskilder

Signifikant flere kvinder og unge benytter de sociale medier som nyhedskilder, både hvad angår andre brugeres statusopdateringer eller nyhedsartikler delt på de sociale medier. For Generation Z og millennials er de sociale medier således den mest udbredte kilde til nyhedsindhold. Til gengæld ses det, at det blot er 37 % af folk fra mellemkrigsgenerationen, der benytter de sociale medier som nyhedskilder flere gange ugentligt. Der er således store generationsforskelle i danskernes medievaner.

SoMe-nyhedsforbrugere har bedre digitale færdigheder end gennemsnittet

At folk tilgår nyheder gennem sociale medier tydeliggør behovet for veludviklede digitale forståelser og stærke digitale kompetencer, hvis brugerne skal være i stand til eksempelvis at gennemskue, hvorfor de gennem de sociale mediers algoritmer præsenteres for det (nyheds)indhold, de gør. Uagtet hvilken social medieplatform der kigges på, ses det, at de, der bruger disse som nyhedskilder, har et digitalt forståelses- og kompetenceniveau, der enten er tilsvarende med eller højere end stikprøvegennemsnittets.

De digitalt usikre SoMe-nyhedsforbrugere

Særligt for de danskere, der ikke blot benytter de sociale medier til underholdning, men også som nyhedskilder, er en sikker digital adfærd og det at beskytte sine private data og være opmærksom på, hvordan ens personlige data kan (mis)bruges til at målrette indhold vigtigt. Rapporten viser, at særligt de, der benytter WhatsApp som én af deres primære nyhedskilder, men også de, som benytter Reddit og YouTube, har en digital adfærd, der er mere sikker end gennemsnittets. Det er ingen overraskelse at især de, der benytter WhatsApp, har en sikker digital adfærd, idet WhatsApp har brandet sig som et mere 'sikkert' og 'privat' chatmedie. De, der benytter de øvrige sociale medier som nyhedskilder flere gange ugentligt, har omvendt en digital adfærd, der er mindre sikker end gennemsnittets. Det kan skyldes, at de, der benytter de sociale medier som nyhedskilder, er yngre, og at unge generelt har en mindre sikker digital adfærd. Særligt ses det, at de, der benytter TikTok som nyhedskilde flere gange ugentligt, har en usikker digital adfærd.

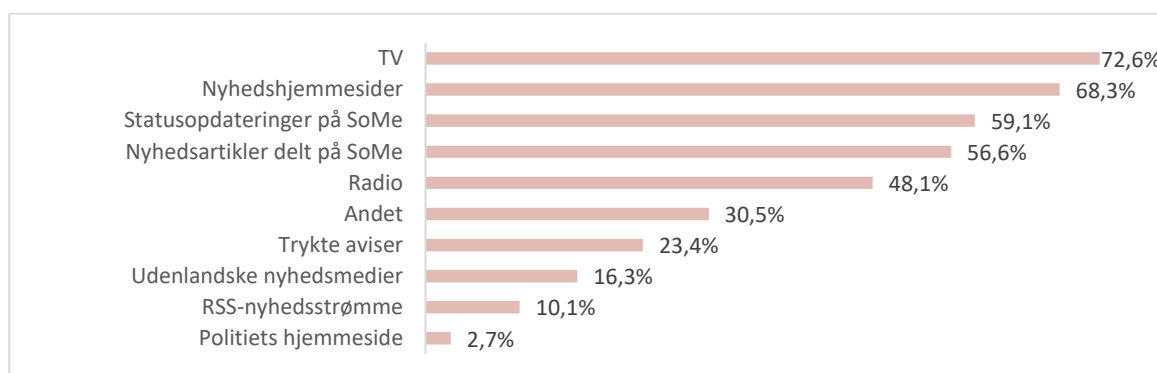
Fake news og disinformation – en udfordring for demokratiet?

68 % af danskerne angiver, at de flere gange ugentligt benytter de sociale medier som kilde til nyheder. Alligevel er hele 60 % helt eller delvist enige i, at fake news og disinformation er en udfordring for det danske demokrati, mens ganske, ganske få er uenige i dette. Synet på fake news ser ikke ud til at variere alt efter hverken køn, alder eller uddannelsesniveau. Yderligere er det værd at bemærke, at der ikke ses nogen sammenhænge mellem brugen af sociale medier som nyhedskilder og synet på fake news og disinformation. Ligeledes varierer synet på fake news og disinformation heller ikke alt efter danskernes digitale forståelse. Det er overraskende, idet man kunne forestille sig, at en bedre digital forståelse ville være forbundet med en større viden om, hvilke teknologier der benyttes i udarbejdelsen af fake news og disinformation, og en sådan viden ville betyde, at man var mere bekymret for disse forhold. Til gengæld ses det, at respondenterne med et højt digitalt kompetenceniveau i højere grad er enige i, at fake news og disinformation udgør en udfordring for det danske demokrati. Ligeledes ses det, at en mere sikker digital adfærd er forbundet med en større bekymring for de konsekvenser, digitaliseringen har for demokratiet, gennem udbredelsen af fake news og disinformation. Det skyldes givetvis, at de digitalt sikre danskere generelt er mere bekymrede eller forsigtige, hvilket således også kommer til udtryk ved deres holdning til fake news og disinformation.

Danskernes brug af de sociale medier som nyhedskilder

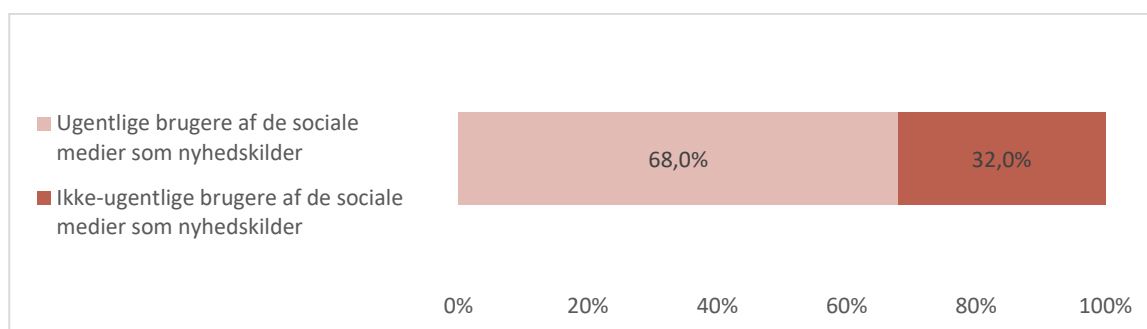
I figur 1 ses en opgørelse over, hvilke nyhedskilder danskerne benytter flere gange ugentligt. Valget om at undersøge de nyhedskilder, der benyttes flere gange ugentligt, skyldes en interesse i at undersøge danskernes *primære* nyhedskilder og ikke blot kilder, der benyttes lejlighedsvist. Heraf ses, at hele 73 % af befolkningen ser TV-nyheder flere gange ugentligt, men også, at over halvdelen af respondenterne angiver, at de flere gange ugentligt benytter henholdsvis onlinenyhedsmedier samt opslag og statusopdateringer på sociale medier som nyhedskilder.

Figur 1: Andel respondenter, der benytter den pågældende nyhedskilde flere gange ugentligt

Sammenlægges kategorierne 'Statusopdateringer på sociale medier' og 'Nyhedsartikler delt på sociale medier' ses det, at hele 68 % af danskerne benytter ét eller flere af de sociale medier som nyhedskilder flere gange ugentligt (figur 2). Lidt over to tredjedele af danskerne benytter således de sociale medier som én af deres primære nyhedskilder, hvilket gør de sociale medier til en af de næstmest populære nyhedskilder blandt danskerne, sammen med nyhedshjemmesiderne, kun overgået af TV-nyheder, der således er danskernes foretrukne nyhedskilde.

Figur 2: Brug af de sociale medier som nyhedskilder flere gange ugentligt³

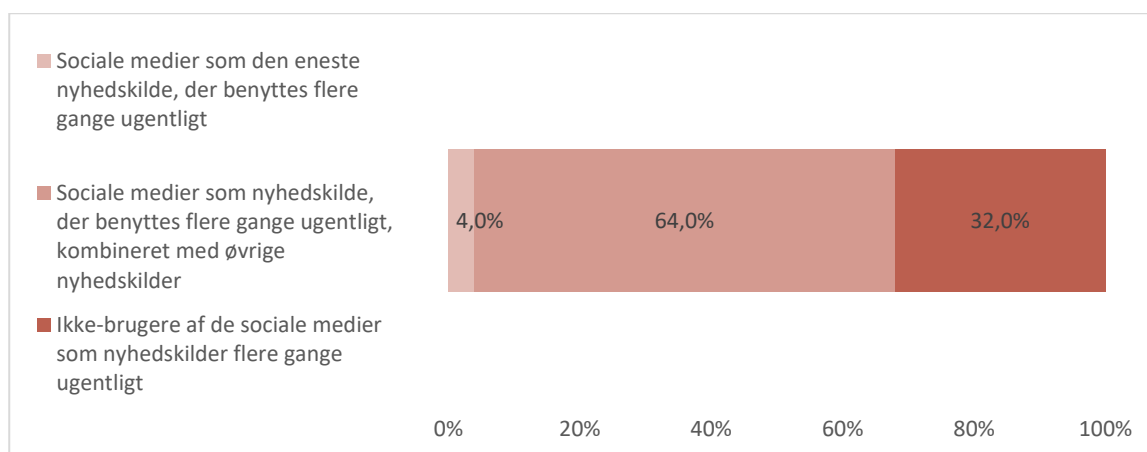

³ Målingen af, hvorvidt respondenterne benytter de sociale medier som nyhedskilder eller ej, er konstrueret således, at man indgår i kategorien 'Ugentlig bruger af de sociale medier som nyhedskilder', hvis man har angivet, at man flere gange ugentligt tilgår nyheder gennem andre brugeres statusopdateringer og/eller benytter nyhedsartikler delt på sociale medier som nyhedskilder flere gange ugentligt.

For hvem er de sociale medier den eneste primære nyhedskilde?

Det står således klart, at de sociale medier er en populær nyhedskilde blandt danskerne. I forlængelse heraf er det nærliggende at undersøge, hvem der har de sociale medier som deres eneste primære nyhedskilde. I figur 3 ses det, at selvom hele 68 % af danskerne benytter de sociale medier som nyhedskilder flere gange ugentligt, så er der blot 4 % af danskerne (n = 53), for hvem de sociale medier er den eneste nyhedskilde, der benyttes flere gange ugentligt. Langt de fleste danskere tilgår altså også flere gange ugentligt nyheder direkte gennem de forskellige nyhedsmedier, hvad end dette sker on- eller offline. For langt de fleste danskere er de sociale medier således et supplement til snarere end en egentlig erstatning for nyhedsmediernes eget indhold.

Figur 3: Brug af SoMe-nyhedskilder som de eneste nyhedskilder, der benyttes flere gange ugentligt

Alligevel er det interessant at kigge nærmere på, hvem denne gruppe af folk, hvis eneste primære nyhedskilde er de sociale medier, består af. Hele 87 % af denne gruppe er kvinder, og henholdsvis 43 og 28 % er millennials (født ml. 1981 og 1996) og folk fra Generation Z (født ml. 1997 og nu) (Appendiks, tabel 4 og 5). Således er der 7 % af kvinderne, 9 % af millennials og 12 % af Generation Z, for hvem de sociale medier er den eneste nyhedskilde, de benytter flere gange ugentligt (Appendiks, tabel 6 og 7).

I relation hertil fremhæver litteraturen, at der kan være tale om en ny måde at forbruge nyheder på, 'news snacking' (Molneux 2018, Lee 2023). I stedet for at allokere et bestemt tidsinterval i løbet af dagen, hvor man koncentreret og aktivt tilgår nyheder, f.eks. ved at læse en avis eller se TV-nyheder, så tilgår man, ofte i kortere tid ad gangen, de forskellige sociale medieplatforme flere gange i løbet af dagen, hvor man, ofte uintentionelt, falder over forskellige nyhedshistorier. Ved brug af de sociale medier som nyhedskilder kan der således være tale om en ny måde at tilgå nyheder på, hvor nyhederne finder brugerne, frem for at brugerne finder nyhederne. Som konsekvens heraf benyttes der knap så meget tid på de enkelte historier. Brugere er mindre fokuserede og skimmer ofte blot de forskellige artiklers overskrifter. Derfor vil denne type nyhedsforbrugere ofte foretrække nyhedsformater, der er lettere at fordøje og nemmere at gå til (Molneux 2018, Lee 2023).

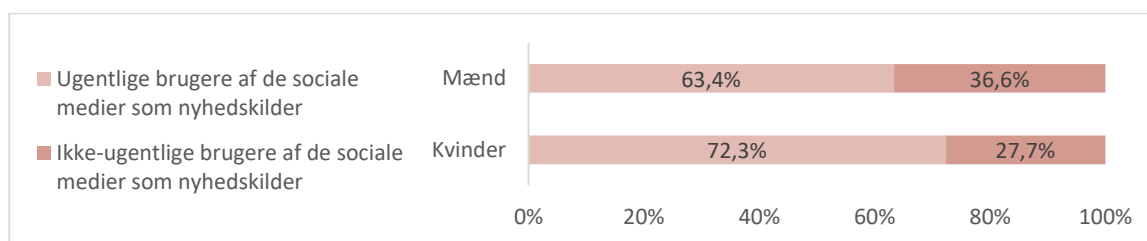
Demografiske forskelle i brugen af de sociale medier som nyhedskilder

En signifikant større andel kvinder end mænd⁴ (henholdsvis 72 % og 63 %) benytter flere gange ugentligt de sociale medier som nyhedskilder (figur 4). Mænd afholder sig dog ikke fra at tilgå nyheder online. Det ses nemlig, at en større andel af de mandlige respondenter flere gange ugentligt benytter sig af forskellige nyhedshjemmesider (Appendiks, figur 1).

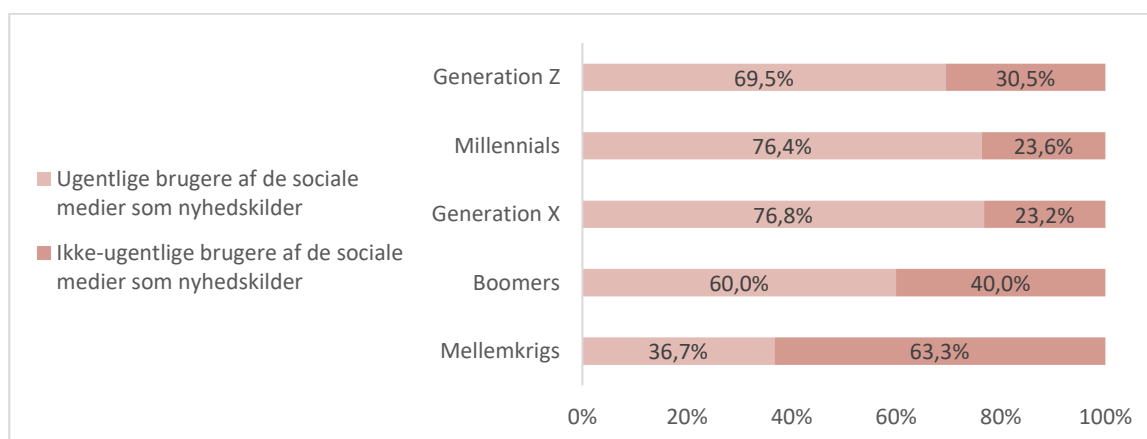
Der ses ligeledes generationsforskelle i brugen af de sociale medier som nyhedskilder⁵. De benyttes især af millennials (født ml. 1981 og 1996) og folk fra Generation X (født ml. 1965 og 1980). Blandt Generation Z (født ml. 1997 og nu) er der ligeledes en større andel, der benytter de sociale medier som nyhedskilder, end hvad der er tilfældet på tværs af befolkningen (figur 5). Selvom andelen af folk fra Generation Z, der benytter de sociale medier som nyhedskilder flere gange ugentligt, er mindre end andelen af millennials og folk fra Generation X, så er det klart onlinenyhedskilderne, der foretrækkes blandt denne yngste generation af voksne danskere (Appendiks, figur 2). For både Generation Z og Millennial-generationen er 'Nyhedsartikler delt på sociale medier' den mest udbredte nyhedskilde at benytte flere gange ugentligt (Appendiks, figur 2). Yderligere er det bemærkelsesværdigt, at det blot er 37 % af folk fra mellemkrigsgenerationen (født ml. 1928 og 1945), der benytter de sociale medier som nyhedskilder flere gange ugentligt, hvilket er markant under stikprøvegennemsnittet (68 %).

Interessant er det desuden, at der ikke ses nogen signifikante sammenhænge mellem danskernes uddannelsesniveau og brugen af de sociale medier som nyhedskilder (Appendiks, figur 4)⁶.

Figur 4: Sammenhæng mellem køn og brug af de sociale medier som nyhedskilder flere gange ugentligt

Figur 5: Sammenhæng mellem generation og brug af de sociale medier som nyhedskilder flere gange ugentligt

⁴ P = 0,000

⁵ P = 0,000

⁶ P = 0,505

Hvilke implikationer har brugen af sociale medier som nyhedskilder?

At der påvises betydelige forskelle i, hvilke nyhedskilder danskerne benytter – særligt alt efter hvilken generation de tilhører – vidner om en fragmentering af danskernes nyhedsvaner og medieforbrug. En større adspredelse i medielandskabet har ført til, at folk kan tilgå nyheder fra mange forskellige kilder, medier og platforme og derfor kan vælge og vrage mellem public service-medier, kommercielle medier, alternative medier og sociale medier, der alle konkurrerer om deres opmærksomhed. De forskellige nyhedsudbydere har unægteligt forskellige udlægninger af nyhedshistorierne, og det varierer ligeledes, hvilke nyheder der tages op. Store forskelle i nyhedsvaner og nyhedskilder kan føre til, at befolkningen dels har forskellig viden om, og dels forskellig opfattelse af, hvad der rører sig i samfundet. Dette kan være et demokratisk problem og et forhold, der på sigt kan udfordre samfundets sammenhængskraft, hvis det betyder, at dele af befolkningen primært konfronteres med (nyheds)indhold, der stemmer overens med egne forudopfattelser (Sunstein 2002, Sunstein 2006, Stroud 2010, Flaxman et al. 2016).

Den omfattende brug af sociale medier som nyhedskilder, særligt blandt de yngre generationer (figur 5), kan desuden tyde på, at grænserne mellem underholdnings- og nyhedsmedier udviskes. Derfor har det, at en betydelig del af nyhedsforbruget sker gennem sociale medier, også ført til nye nyhedsformater, herunder f.eks. udbredelsen af clickbait-overskrifter, designet til at lokke folk ind på de forskellige nyhedsmediers hjemmesider. Dette kan give anledning til bekymring for, om nyhederne bliver for overfladiske, eller om der fokuseres for meget på sensationelt eller kontroversielt indhold, når nyhedsindholdet således konkurrerer om vores opmærksomhed side om side med underholdningsindhold.

Der kan også potentielt være demokratiske udfordringer forbundet med det, at mange danskerne, herunder særligt kvinder og de yngre generationer, får deres nyheder gennem indhold fra andre brugeres statusopdateringer eller gennem nyhedsartikler delt på kommercielt ejede sociale medieplatforme. Det skyldes for det første, a. For det andet skyldes det, at de newsfeeds, man præsenteres for på sociale medier, afhænger af, hvem man følger, ens tidligere adfærd på platformene, og at de er kurateret af algoritmer designet med det formål at præsentere brugerne for indhold, der fastholder deres opmærksomhed længst muligt. Det (nyheds)indhold, man præsenteres for, varierer således fra person til person. At en væsentlig del af nyhedsforbruget sker online gennem sociale medier frem for f.eks. public service-medier, kan derfor ifølge skeptikere muligvis føre til social og politisk polarisering. Her er det dog igen værd at bemærke, at selvom en væsentlig andel af særligt de yngre generationer benytter de sociale medier som én af deres primære nyhedskilder, er det på tværs af befolkningen blot 4 % af danskerne, for hvem de sociale medier er den eneste nyhedskilde, der benyttes flere gange ugentligt (figur 3). En mere positiv afledt konsekvens af brugen af de sociale medier som nyhedskilder kan desuden være, at folk ved brug af de sociale medier støder på nyhedsindhold, som de ellers ikke ville have opsøgt, og som dermed potentielt kan udvide deres horisont (Fletcher & Nielsen 2018, Zuiderveen Borgesius et al. 2016).

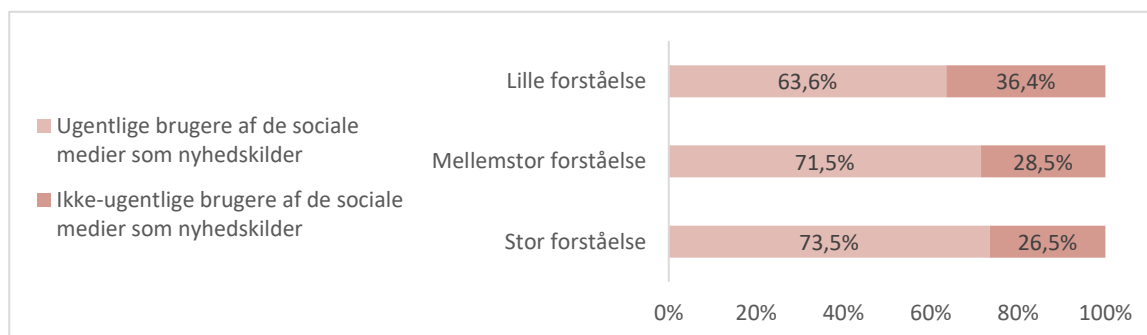
Sammenhæng mellem digital forståelse, digitale kompetencer, digital adfærd og brug af de sociale medier som nyhedskilder

At en betydelig andel af danskerne tilgår nyheder gennem sociale medier tydeliggør behovet for veludviklede digitale forståelser, stærke digitale kompetencer og en sikker digital adfærd, hvis folk skal være i stand til at gennemskue, hvorfor de præsenteres for de nyheder, de gør, og samtidig have et kritisk blik på de risici og faldgruber, der er forbundet med brugen af de sociale medier som nyhedskilder. Derfor undersøges sammenhængene mellem henholdsvis danskernes digitale kompetencer, digitale forståelse, digitale adfærd og brugen af de sociale medier som nyhedskilder⁷.

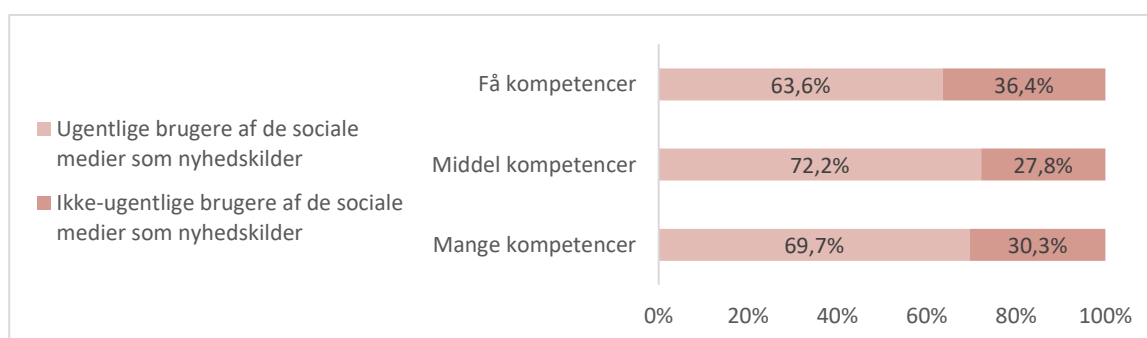
I figur 6 ses det, at der blandt danskerne med stor digital forståelse er 10 procentpoint flere, der benytter sig af de sociale medier som nyhedskilder, end hvad der er tilfældet blandt dem, som har en lille digital forståelse⁸.

Tilsvarende ses det, at der blandt dem, der har få kompetencer, er en mindre andel, der benytter de sociale medier som nyhedskilder⁹ (figur 7). Heraf ses det dog, at andelen, der benytter de sociale medier som nyhedskilder, er større blandt dem, der har et middelniveau af digitale kompetencer end blandt dem, der har et højt kompetenceniveau (figur 7).

Figur 6: Sammenhæng mellem digital forståelse og brug af de sociale medier som nyhedskilder flere gange ugentligt

Figur 7: Sammenhæng mellem digitale kompetencer og brug af de sociale medier som nyhedskilder flere gange ugentligt

⁷ Forud for disse analyser er de tre indeks til måling af digital forståelse, digitale kompetencer og digital adfærd omkodet til tertiler for på bedre og mere overskuelig vis at kunne undersøge sammenhængene mellem disse og brugen af de sociale medier som nyhedskilder.

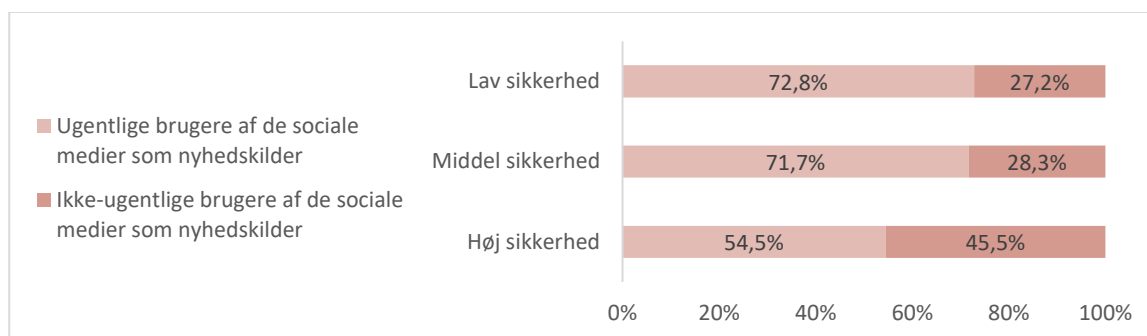
⁸ P= 0,003

⁹ P= 0,017

DDC undersøger:
Danskernes brug af de sociale medier som nyhedskilder

Hvad angår sammenhængen mellem digital adfærd og brug af de sociale medier som nyhedskilder, ses det i figur 8, at andelen, der benytter de sociale medier som nyhedskilder, er markant større (18 procentpoint) blandt dem, som har en usikker digital adfærd end blandt dem, som har en sikker digital adfærd¹⁰. Dette kan skyldes, at det især er unge, der benytter de sociale medier som nyhedskilder (figur 5), og at unge, jævnfør den første CDAI-rapport (Lorenzen 2023), generelt har en mere usikker digital adfærd. At de danskere, der ikke blot benytter de sociale medier til underholdning, men også som nyhedskilder, har en mindre sikker digital adfærd, kan være problematisk. Det skyldes, at det måske netop for denne gruppe er særligt vigtigt at beskytte ens private data og være opmærksom på, hvordan personlige data kan benyttes til at målrette indhold online.

Figur 8: Sammenhæng mellem digital adfærd og brug af de sociale medier som nyhedskilder flere gange ugentligt

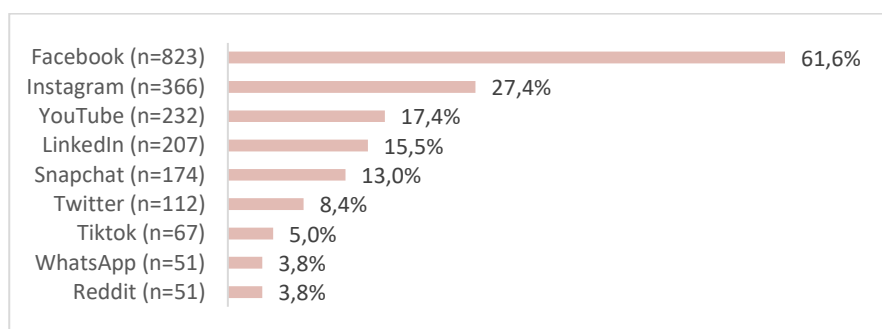
Mens der blandt dem, som har en lille digital forståelse og få digitale kompetencer altså er færre, der benytter de sociale medier som nyhedskilder, er der altså flere af dem, som har en mere usikker digital adfærd, der benytter de sociale medier som nyhedskilder. At de, der benytter de sociale medier som nyhedskilder, har en mindre sikker digital adfærd, kan være problematisk. Det skyldes, at det, særligt for dem, der hyppigt benytter sociale medier, er vigtigt at beskytte sine private data og udvise en ansvarlig og sikker adfærd online.

¹⁰ P= 0,000

Hvilke sociale medier benytter danskerne som nyhedskilder?

68 % af danskerne benytter altså de sociale medier som nyhedskilder flere gange ugentligt. I forlængelse heraf undersøges det, *hvilke* sociale medier der benyttes som nyhedskilder. Her fokuseres der endnu engang på de sociale medier, der benyttes flere gange ugentligt, idet det ønskes at undersøge danskernes *primære* nyhedskilder. Hele 62 % af danskerne har angivet, at de bruger Facebook som nyhedskilde flere gange ugentligt (figur 9). Den næstmest udbredte sociale medieplatform at benytte som nyhedskilde er Instagram, som 27 % af danskerne benytter som en af deres primære nyhedskilder (figur 9).

Figur 9: Andel af danskerne, der benytter følgende medier som nyhedskilder flere gange ugentligt

Sammenhæng mellem digital forståelse, digitale kompetencer, digital adfærd og brug af de forskellige sociale medier som nyhedskilder

I det følgende afsnit undersøges det, om der er forskellige i digital forståelse, digitale kompetencer og digital adfærd blandt de danskere, der benytter de forskellige sociale medier som deres primære nyhedskilder¹¹. Interessen herfor skyldes, som tidligere nævnt, at dette er vigtige egenskaber, særligt for dem, der tilgår nyheder gennem sociale medier.

Der ses overordnet de samme mønstre, hvad end der kigges på sammenhængene mellem digital forståelse eller digitale kompetencer og brugen af de forskellige sociale medier som nyhedskilder (figur 10 og 11):

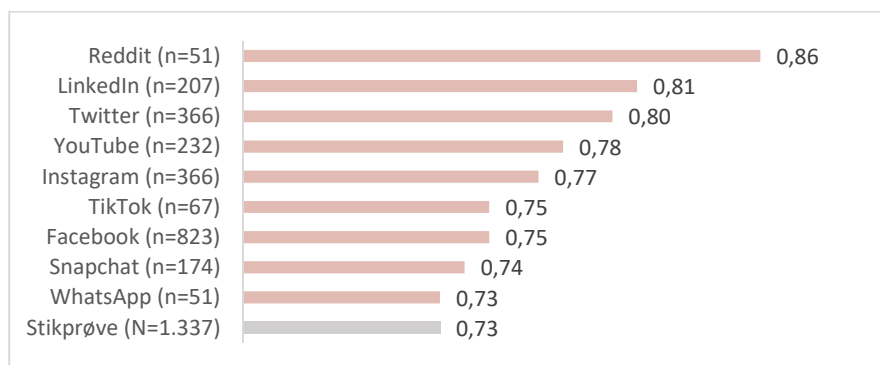
- Uagtet hvilken social medieplatform der er tale om, har de, der benytter sig af disse som nyhedskilder flere gange ugentligt, et digitalt forståelses- og kompetenceniveau, som er tilsvarende med eller højere end stikprøvegennemsnittets.
- De, der benytter Reddit som nyhedskilde, har dog et særligt højt digitalt forståelses- og kompetenceniveau.
- Tilsvarende ses det, at de, der flere gange ugentligt benytter Twitter og LinkedIn som nyhedskilder, har et digitalt forståelses- og kompetenceniveau, der er en del højere end stikprøvegennemsnittets.

¹¹ Digital forståelse måles på en skala fra 0 - 1, da dette indeks er konstrueret ud fra en række binære vidensspørgsmål. Digitale kompetencer måles på en skala fra 1-7, da dette indeks bygger på en række Likert-skalerede spørgsmål, hvor respondenterne er blevet om at vurdere deres grad af enighed i forskellige udsagn på en skala fra 1 til 7. Digital adfærd måles på en skala fra 1-4, da indekset er konstrueret ud fra en række spørgsmål, hvor respondenterne er blevet bedt om at vurdere, om de 'altid', 'ofte', 'sjældent' eller 'aldrig' gør sig forskellige sikkerhedsforanstaltninger. En fuld beskrivelse af indekstrukonstruktionen, samt et overblik over, hvilke variable der indgår i de forskellige indeks, kan ses i afsnit 1.2 i rapportens appendiks.

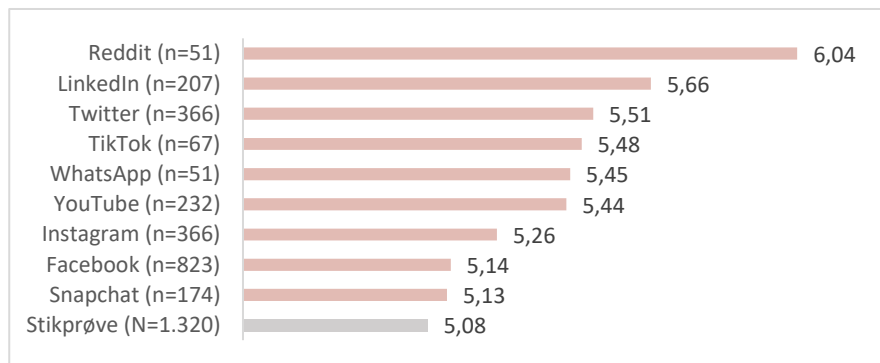
DDC undersøger:
Danskernes brug af de sociale medier som nyhedskilder

At de, der benytter Reddit og Twitter som nyhedskilder flere gange ugentligt, har et særligt højt digitalt forståelses- og kompetenceniveau, skyldes højst sandsynligt, at disse grupper især består af mænd og unge (Appendiks, figur 5 og 6), og at mænd og unge, som påvist i den første CDAI-rapport (Lorenzen 2023), generelt har et højt forståelses- og kompetenceniveau. At de, der benytter LinkedIn som nyhedskilde, har et højt digitalt forståelses- og kompetenceniveau, kan givet vis forklares ved, at denne gruppe især består af folk med lange videregående uddannelser (Appendiks, figur 7), og at højtuddannede, som påvist i den første CDAI-rapport, generelt har en bedre digital forståelse og flere digitale kompetencer (Lorenzen 2023).

Figur 10: Gennemsnitlig digital forståelse på en skala fra 0-1 fordelt på de forskellige SoMe-nyhedskilder

Figur 11: Gennemsnitlige digitale kompetencer på en skala fra 1-7 fordelt på de forskellige SoMe-nyhedskilder

Hvad angår sammenhængen mellem danskernes digitale adfærd og brugen af de forskellige sociale medier som nyhedskilder ses det i figur 12, at:

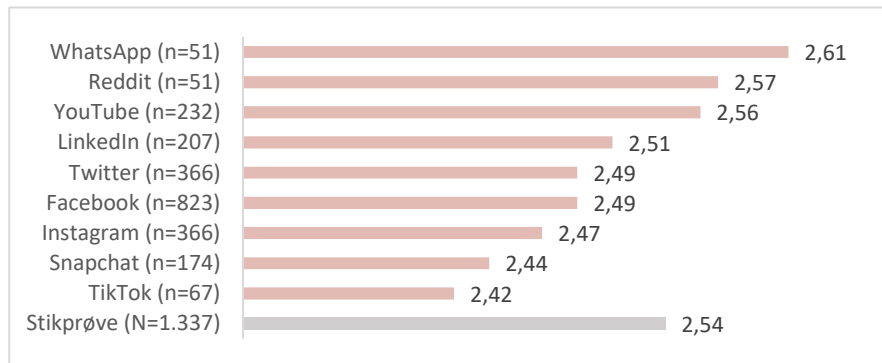
- De danskere, der benytter WhatsApp som nyhedskilde, har en digital adfærd, der er mere sikker end stikprøvegennemsnittets.
- De, der benytter Reddit og YouTube som nyhedskilder, har ligeledes en mere sikker digital adfærd end stikprøvegennemsnittet.
- De, der benytter de øvrige sociale medier som nyhedskilder flere gange ugentligt, har omvendt en digital adfærd, der er mindre sikker end stikprøvegennemsnittets. Særligt har de, der benytter TikTok som nyhedskilde flere gange ugentligt, en usikker digital udfærd.

Det er ingen overraskelse, at de, der benytter WhatsApp som nyhedskilde, har en særligt sikker digital adfærd. WhatsApp har brandet sig selv som et mere 'sikkert' og 'privat' chatmedie, som blandt andet benytter end-to-end kryptering, og som ikke deler oplysninger med tredjepartsselskaber, hvorfor mediet som konsekvens heraf givetvis tiltrækker de danskere, der er mere optagede af digital sikkerhed. Tilsvarende er det heller ingen overraskelse, at de, der benytter TikTok som nyhedskilde, har en mindre sikker digital adfærd. TikTok benyttes nærmest udelukkende som nyhedskilde af de yngste generationer (Appendiks, figur 6), og, som påvist i den første CDAI-rapport (Lorenzen 2023), har de yngre generationer

DDC undersøger:
Danskernes brug af de sociale medier som nyhedskilder

generelt en mere usikker digital adfærd. En yderligere forklaring bag dette kan være, at de, der er meget optagede af digital sikkerhed, muligvis afholder sig fra at benytte TikTok grundet mediets lempelige privatlivspolitik.

Figur 12: Gennemsnitlig digital adfærd på en skala fra 1-4 fordelt på de forskellige SoMe-nyhedskilder

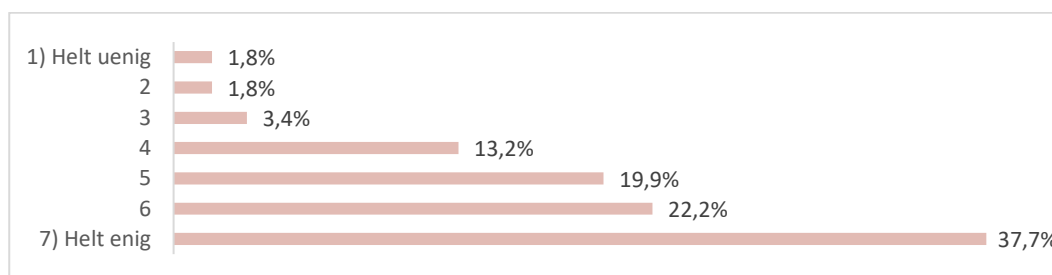

Holdninger til fake news og disinformation

I takt med danskernes omfattende brug af sociale og digitale medier som nyhedskilder, er det nærliggende at undersøge danskernes holdninger til fake news og disinformation. Det skyldes, at spredning af fake news og disinformation gennem sociale medier kan udgøre en trussel for Danmarks demokrati og sammenhængskraft, eftersom dette potentielt kan erodere tilliden til danske nyhedsmedier og myndigheder.

Mens 68 % af danskerne flere gange ugentligt benytter de sociale medier som nyhedskilder (figur 2), erklærer hele 60 % sig helt eller delvist enige i, at fake news og disinformation er en udfordring for det danske demokrati, mens mindre end 4 % er uenige i dette (figur 13). De fleste danskere er således i større eller mindre grad opmærksomme på, at udbredelsen af fake news og disinformation kan true demokratiet.

Figur 13: Enighed i, at fake news og disinformation er en udfordring for det danske demokrati

Holdningen til, at fake news og disinformation kan udgøre en udfordring for det danske demokrati, varierer dog ikke alt efter, om man flere gange ugentligt benytter de sociale medier som nyhedskilder eller ej (Appendiks, tabel 12)¹². Både blandt dem, der tilgår nyheder gennem sociale medier flere gange ugentligt, og som konsekvens heraf givetvis er mere eksponerede over for fænomener som fake news og disinformation, og dem, som ikke gør, ses det, at omtrent 60 % er helt eller delvist enige i, at fake news og disinformation udgør en udfordring for det danske demokrati. Dette er på den ene side bekymrende, idet det jo især er dem, der benytter de sociale medier som nyhedskilder, der har risiko for at støde på falsk eller misinformerende indhold. På den anden side er resultaterne ikke overraskende, idet de, der ikke benytter de sociale medier som nyhedskilder, givetvis har fravalgt dette af netop den årsag, at de er mere opmærksomme på, at der herigennem er en øget risiko for at støde på falsk eller misinformerende (nyheds)indhold.

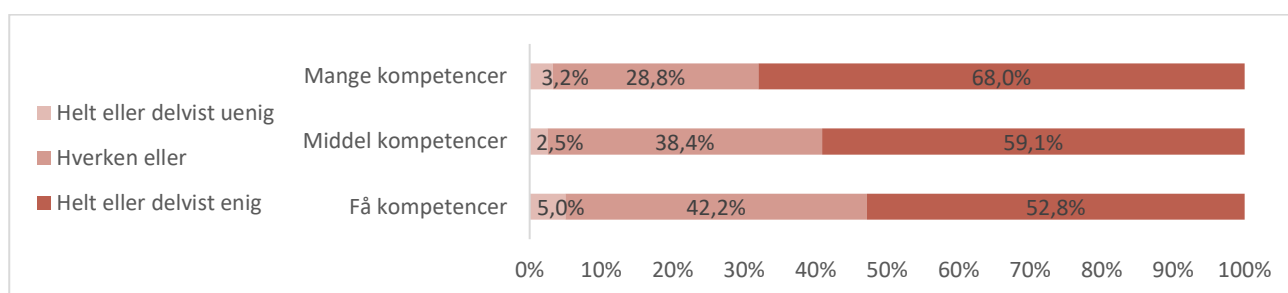
Der er yderligere undersøgt, om danskernes holdninger til fake news og disinformation varierer alt efter deres køn, alder og uddannelsesniveau samt deres digitale forståelse, digitale kompetencer og digitale adfærd. På tværs af de forskellige køn, generationer og uddannelsesniveauer ses ganske små og insignifikante forskelle i holdningerne til, om fake news og disinformation udgør en udfordring for det danske demokrati (Appendiks, tabel 8, 9 og 10). Ligeledes ses der ingen sammenhæng mellem danskernes digitale forståelse og holdningerne til fake news og disinformation (Appendiks, tabel 11). Dette er overraskende, idet man ellers kunne forestille sig, at en høj digital forståelse ville hænge sammen med en

¹² Forud for disse analyser er variabelen, der måler synet på fake news og disinformation, omkodet til en variabel med tre kategorier: 'Helt eller delvist uenig' (1 og 2), 'Hverken eller' (3, 4 og 5) samt 'Helt eller delvist enig' (6 og 7). Dette er gjort for overskuelighedens skyld og for at sikre, at der er et tilstrækkeligt antal respondenter i hver kategori.

bedre viden om, hvilke teknologier der benyttes i udarbejdelsen af fake news og disinformation, og at en sådan viden ville betyde, at man var mere bekymret.

Til gengæld ses der i figur 14 en signifikant sammenhæng mellem respondenternes digitale kompetencer og deres syn på fake news og disinformation¹³. Hele 68 % af respondenterne med mange digitale kompetencer er helt eller delvist enige i, at fake news og disinformation udgør en udfordring for demokratiet, mens det blot gælder 53 % af dem, som har få digitale kompetencer. Respondenter med mange digitale kompetencer giver således i højere grad udtryk for, at fake news og disinformation er en udfordring for demokratiet. Det er bemærkelsesværdigt, at flere digitale kompetencer er forbundet med en større bekymring for fake news og disinformation, når nu en bedre digital forståelse ikke er. Disse resultater indbyder til yderligere forskning i, hvordan digital forståelse, digitale kompetencer og holdninger til fake news og disinformation relaterer sig til hinanden.

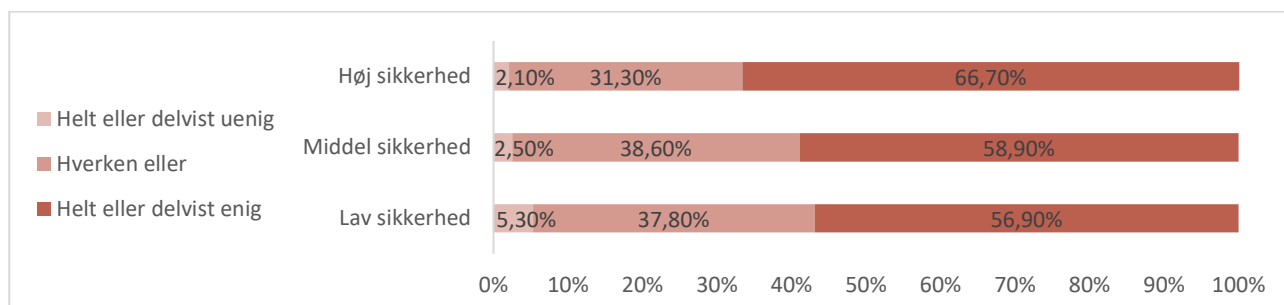
Figur 14: Sammenhæng mellem digitale kompetencer og enighed i, at fake news og disinformation udgør en udfordring for demokratiet

Der er ligeledes sammenhænge mellem respondenternes digitale adfærd og deres holdninger til, hvorvidt fake news og disinformation udgør en udfordring for demokratiet (figur 15)¹⁴. Mest interessant er det, at mens hele 67 % af respondenterne med en digitalt sikker adfærd er helt eller delvist enige i, at fake news og disinformation udgør en udfordring for demokratiet, så gælder det 57 % af respondenterne med lav digital sikkerhed.

En mere sikker digital adfærd er således forbundet med en større frygt og bekymring for de konsekvenser, digitaliseringen har for demokratiet gennem udbredelsen af fake news og disinformation. Dette er ikke overraskende, idet de, der har et højt niveau af digital sikkerhed, givetvis generelt er mere bekymrede og nervøse, hvilket både kommer til udtryk ved deres digitale adfærd, men muligvis også deres holdninger til fake news og disinformation.

Figur 15: Sammenhæng mellem digital adfærd og enighed i, at fake news og disinformation udgør en udfordring for demokratiet

¹³ p=0,000

¹⁴ p=0,009

Referencer

- Bakshy, E., Messing, S. & Adamic, L. A. 2015: "Exposure to ideologically diverse news and opinion on Facebook". *Science*, Vol. 348, Iss. 6239, 2015:1130-1132.
- DR Medieforskning 2023: *Medieudviklingen 2022*. København: DR Medieforskning.
- Flaxman, S. Goel, J. M. Rao 2013: "Ideological segregation and the effects of social media on news consumption," SSRN Scholarly Paper ID 2363701, *Social Science Research Network*, Rochester, NY.
- Flaxman, S. R., Goel, S., & Rao, J. M. 2016: "Filter bubbles, echo chambers, and online news consumption". *Public Opinion Quarterly*, Vol. 80, 2016:298-320.
- Fletcher, R. & Nielsen, R. K. 2018: "Are people incidentally exposed to news on social media? A comparative analysis". *New Media & Society*, Vol. 20, Iss. 7, 2018:2450-2468.
- Fletcher, R., Cornia, A. & Nielsen, R. K.: 2020: "How Polarized Are Online and Offline News Audiences? A Comparative Analysis of Twelve Countries". *The International Journal of Press/Politics*, Vol. 25, Iss. 2, 2020:169-195.
- Lee, J. 2023: "Is Snapchat Discover really a news platform? News snacking from social media and users' knowledge of current affairs". *Journal of Applied Journalism*, Vol. 12, No. 1, 2023: 31-53.
- Lorenzen, M. S. 2023: Danskernes digitale forståelse, digitale kompetencer og digitale adfærd. *Digital Democracy Centre*. Odense: Syddansk Universitet. <https://doi.org/10.21996/7k7f-e379>
- Molneux, L. 2018: "Mobile News Consumption". *Digital Journalism*, Vol. 6, Iss. 5, 2018: 634-650.
- Newman, N., Fletcher, R., Robertson, C. T, Eddy, K. & Nielsen, R. K. 2002: *Reuters Institute Digital News Report 2022*. Oxford: Reuters Institute, University of Oxford.
- Pariser, E. 2011: *The Filter Bubble: What the Internet Is Hiding From You*. London: The Penguin Press.
- Stroud, N. J. 2010: "Polarization and partisan selective exposure". *Journal of Communication*, Vol. 60, Iss. 3, 2010: 556-576.
- Sunstein C. R. 2006: *Infotopia: How many minds produce knowledge*. New York, NY: Oxford University Press.
- Sunstein, C. R. 2002: *Republic.com*. Princeton, NJ: Princeton University Press.
- Zuiderveen Borgesius, F. J., Trilling, D., Möller, J., Bodó, B., de Vreese, C. H., & Helberger, N. 2016: "Should we worry about filter bubbles?". *Internet Policy Review. Journal on Internet Regulation*, Vol 5, Iss. 1, 2016:1-16.

DDC undersøger:
Danskernes brug af de sociale medier som nyhedskilder

Syddansk Universitet
Campusvej 55
5230 Odense M

Telefon: +45 6550 1000
sdu@sdu.dk
www.sdu.dk